

MORE, JEDINA NUŽNOST

Čovek liči na morskog vuka. Eno ga u divljoj Zimskoj bašti. Poslužuje kafu. U slobodno vreme je baštovan. Zašto on uopšte vrtlari? Otiskivanja i prekoračenja su ga umorila. Sada se drugačije odnosi prema bujnosti. Njih dve tada još nisu predosećale period kada će se i one moliti da surovi rast bar na tren zastane. Da bar udahnu pre nego što se nastavi, silno nastavi.

A za njih tada je tek počelo, sve je tek počelo, a on je poslužio kafu u zimskoj bašti, iza centralne biljne dvorane sa propelerima, turbine su nemilosrdno dozivale život. Kao da su ga usisavale u sebe, pretvarale u nešto novo, u neku nepoznatu esenciju biljaka sa Kavka-za ili Kariba, i potom je opojno širile svetom. Vrt se zvao Zimska bašta. Tu se održavaju bilijarska nadmetanja. Lišće je ogromno da te obgrli u proleće i sakrije bar na koji sat od svega što svet očekuje. Ali sada je još februar i luda kiša lije kao da se kofa sa svim njihovim snovima izlila na obližnji trg zvan Vrtovi mira, svaka prosuta kapljica još čeka srećnu igru slučaja.

Njegova nekadašnja sklonost harpunima i osvajanju novih komada zemlje i dalje se vidi. One su dospele na ovaj sever iz dva različita mediteranska grada, sa dva kontinenta. Grad je još mirisao na novo. Slučajno su se srele i zapisale telefone, da dele filmove u ne-boderima, konferencije, sočne pijace, nove pabove i libanske restorane, sajmove starudija u napuštenim fabrikama kraj reke, i pikanterije o svim zamamnim ribarima, profesorima i apotekarima koje sretnu. Njihova radoznalost za svaku česticu grada rasla je iz želje da se bar na tren zaboravi na krajnje zahtevno i neuobličeno telo. Dovala ih je do njega, do šanka u raspojasanoj bašti. Do masivnih, ukusnih listova sa drugog kopna. I do skulpture posvećene hodaču – ona se nalazila ispred vrta, ispred stakla. Na kamenog šetača obrušio se pljusak. I one su tada bile tek gipsani nacrt šetačica, a da to nisu ni znale. Nedostaje onaj plodonosni element da ih pokrene. A on, on je vešti server kofeina, više nije ni moreplovac ni hodač. Imao je dovoljno vremena da shvati da je najozbiljnija moguća ekspedicija nositi se sa sopstvenim cvastima, dok, s kecljom, u jorkširskom gradu, ulivaš južne kafe. U prisustvu semenja i neodmerenog rasta, miris građanske, savladane kafe je neophodan. Apsolutno neophodan.

One idu na sastanke u belim dvoranama s pokretnim kartonskim zidovima.

Njih ohrabruju da govore na konferencijama.

One jedva dolaze kroz neprekidnu kišu grada do mesta u bifeu „Istanbul“.

One su morale da kupe sve ispočetka, jastuke, dušeke, vodu.

Ovde i vodu naplaćuje privatna kompanija.

One su morale da unesu sapun, narcise, luster, knjige o telu i soli i o viktorijanskim nakazama.

Bili su tu samo prazna mreža kreveta i divlje ptice iza prozora.

Pritisnule su dugme na ekranu, čekale su u redu dok ih ne prozovu u prodavnici nameštaja: „Opipajte, opipajte, da li je ovo oblik po vašoj želji, da li vam odgovara veličina?”

Ovo im je druga nedelja u gradu. One su kod njega, u kafiću, na srebrnim stolicama. Nikoga nema osim njih. Pljusak ubada, tuče te. Od njegovih udara danima ne spavaju. A ruka šankera je nešto sasvim suprotno, njegova ruka je silna a mirna. Sluti na onu žestinu nakon koje, kada je doživite, najzad može da se spava. On je jak i miriše na nešto što ne poznaju. Ispod njihovih zakopčanih rajsferšlusa je planina opkoljena rojem tamnih bogova. Već se nazire, ako samo malkice razotkrijete dekolte.

Ovaj grad potrpao im je već previše toga u stomak, galerije, auditorijume, parkove, bolnice, prodavnice starudija, jastuka ili čaja, francuske predstave i palestinske čajanke, raskalašne riđokose žene i ćutljivce iz francuskih sela, fabrike peći, bazene, radionice merdevina i šina, prebledele ljude, neme ljude. A moralo se jesti. To je ono doba kada su stopala i usne najvažniji delovi tela. Pre nego što dođe red na ruke. Očajnički su se upinjale da promene ritam. Da ih reč iznenadi, da ih privlačnost iznenadi, da ih put kojim kreću žestoko prepadne, ne samo ista ona rutina iz njihovih zemalja u drugačijoj, viktorijanskoj kući. Dajte *vivace!* Dajte nešto drugo, jer *ima jelena u šumi koje nikada neću videti*, tako piše u jednoj od njihovih omiljenih zbirki. Iz knjižare na čijem izlogu su iscrtani beli vukovi velikih zuba kako radoznalo drže knjige u rukama. Stalno su strepele da neku odsudnu stvar neće ugledati, da će im presudni ukus pobeći. I onda će neko bešumno izneti činiju sa najslasnijim jelima.

Tu, pored kafedžinice, u bašti, nalazi se kupola sa suvenirima. Zove se „Milenijum”, kupola je staklena, imitacija drevnog modela, tržni centar kao futuristička verzija nekog hrama. Milenijumska kupola se šepuri. Kao i sve u ovom gradu, ona imitira, kao i sve u ovom gradu, snovidna je, kao i sve u ovoj naseobini punoj stakla i aluminijuma na koje su nalepljeni nazivi toponima sve sa samim močvarama, hrastovima, krastačama i liticama. Milenijum kao milenijumi neznanih fosila. Milenijum kao pokretne stepenice tržnog centra.

Mami ih i jedno i drugo. Probuditi sile iz doba trilobita da bi se sunulo u nezamislivu budućnost. Ali kako pokrenuti svoj intimni futurizam? Ovde je jedina reka tanka i liči na katran. Ovo je grad divljeg bilja i zarđalih budućnosti. Stidljivo su počele razgovor, čavrljaju o satovima, Dilanu, hlebu, buri, on ih ne pita o poreklu, one njega ne pitaju ništa lično, on se šali, o sebi malo govori. A pred njima se, unatraške, razlistavaju putevi svih praistorijskih životinja juga, zapada, istoka i severa, ka ovoj staklenoj bašti u industrijskom gradu. Tragovi svih njihovih drevnih životinja dovele su ih dovde. Pre ovog mesta, šaputao im je vrt, verovali ste da je istorija sveta samo jedna.

Sada svet u opticaju ima mnoga jajašca evolucije.

Već su navikle na selidbe. Prilično su se izveštile u tome za svoje godine. Mislile su da ovaj grad neće mnogo uticati na njih. Živeti na mnogim mestima znači upoznavati se sa raznim verzijama stvaranja sveta. Više puta doživeti veliki prasak i sve što sledi. Ovaj grad je samo jedan od njih. Jedna verzija nas. Prolazna.

Ali grad ih je zavarao. Bilo je nečega u njemu što mami i ne napušta. Nastaniti se ovde, to znači da su minule budućnosti svakodnevno pod nogama. I one nekom namenjene, a već narandžaste od neupotrebe, i one praistorijske, vruće, iz kojih još ključaju grotla. Nazi-vi ulica simuliraju pleistocen pod sablasnim staklom. Staklo i močvara ovde su kratkim

spojem postali jedno. Ta čudna mešavina upliće se u njih dok se penju i silaze niz stepenice, dok kupuju lososa za večeru i pravi farmerski jogurt, dok uskaču u opasne liftove, gledaju slike sunčevih protuberanci u nekoj učionici ili jedu tortu red velvet uz plavi čajnik. One svakim korakom ludački rastu. Rashladni propeleri bašte buče da se ne čuje rast. Imajte milosti, rastemo toliko naglo i bespovratno, imaj milosti močvaru i milenijumu!

Ovde je sve skockano da te uvuče u samo jedan svet. Dok piješ kafu iz kartonske čaše da se ne dosetiš svoje drevne snage. I da poveruješ da si, bacivši je u drugi plan, zapravo kreativan. Tu je nadohvat ruke sve što ti je neophodno da budeš kul, tu je *creative hub*, tu su studentske unije, *immersive* pozorišta, udruge za volontere čiji naziv znači „raspalite maštu“. Neko je to sve precizno osmislio. Oni žele da prevare nove žene ovog grada, nove muškarce ovog grada, da poveruju da će sočna etiopijska zrna kafe piti samo u konferencijskim salama, pred kartonskim kulisama, da slučajno ne iskorače do stoletnih stena nadomak grada. Da se ne uhodaju na tom brisanom prostoru i ne otkriju svoje žene prethodnice u ovoj geologiji, ni svog morskog vuka, ni onu plavooku književnicu koja je pisala o tome kako lude planinarke nijedna mapa ne može nacrtati. Ali one u stvari nisu htele da se penju. Prošla je njihova epoha vidikovaca. To je ono kada samo gledaš i zaboravljaš da još uvek nisi deo panorame. Sada su htele jedino da urone glavu i oseće kako miriše zemlja.

Ponavljaju u sebi još jednom, da se uzdrže, da ne jurnu pravo iz ovog stakla u prašumu: pleistocen je šesta epoha kenozoika. Za sutra treba da pročitam tekst o transgresijama rodni uloga u gotičkom romanu. Ponavljaju nazive, zadatke, znanja, kuriozitete. Ovaj stalni vreli početak, on ima ime, on je u stvari tačka na liniji, on je epoha, on se može obuhvatiti palcem i kažiprstom, njega deca u klupama ucrtavaju u vremenske prave. Deca koja onda nezauzamljivo pokuljaju livadama i tvrđavama i drvećem, a prava sa novim i starim erama izliže se začas o koru drveta uz koju se penješ. Ludo lupamo u membrane svoje istorije koja još nije počela. Ne, ne, nije istina, ubedi sebe. Počelo je, ipak jeste. Ne moramo da preusmeravamo svoju ljubav. Ovde je dobro. U ovom ugodnom zdanju možeš provesti ceo dan. Tlocrt je ciljano zamišljen po našoj meri. Polirano drvo lepo miriše. Zgrade u kojima čitamo i jedemo crtale su arhitekta u modi. Napolju je kiša. Ostani unutra. Stalno ti neko nudi friške i previše ušećerene kolače. Ovde se briše moja prošlost i ja spavam. I radim onoliko koliko mi kažu. Ugodno je. *Uzalud me budiš u pola šest.*

U pola šest su ustajale svakog dana. Po dogovoru. Zaverenice. Nisu znale zašto. Da se nešto ne propusti. Da budu tu. Ali ovde je čak i kiša često beščujna. Tako malo fontana, česmi još manje. Gde da osetim da tečemo?

Zvuk prvog rađanja je u glasu uslužitelja kafom.

On malo govori. Upija ih. U njihovim pokretima prepoznaje ono zbog čega bi čak i tro-mi Englez strasno otišao na veliko more. Ogromnim zamaskama uzbuđenih ruku ušle su u kupolu sa suvenirima. Suveniri su raznobojni i dosadni. Tamo su bile samo iz lude potrebe ruku za pipanjem, opasnog nagona da do granica pucanja svih dugmadi nasele svoja tela svime, svime, bilo čime, bilo kime. Opipaj monotone male predmete kao da su telo ljubavnika. Bolno, slasno doticanje svega je samo privremena zamena. Vile, minijturni pijuci – ovo je grad bajki i rudara – peškiri sa motivima „britanske ptice“, „britanski divlji svet“, blistavo koričene istorije svih gradskih kvartova, zec izvezen na jastuku. A na ulazu, ispred prodajnih štandova, skulptura žirafe. Oblikovana od noževa i viljušaka, industrijskog ponosa grada.

Nekada je ovo mesto proizvodilo nezamislivo mnogo rekvizita za hranu. A sada je tu, u spomen nestaloj industriji jedenja, kip životinje. Metalno telo usukano od potrebe za jelom.

Njih dve još ne primećuju do kraja svoju glad.

Veliki natpis *Jonnie Walker* blešti na boci iza širokih vučjih leđa, i njih dvojica se stapaju razdvojeni samo tankim staklom. Nacrtani šetač, barski, *crn od omeđenosti*, na crvenoj flaši, pod staklom, i kameni, izvajani šetač, izložen kiši, tamo ispred: između dvojice šetača, kamenog i staklenog, one rastu. Između njih i njihovih mora kuljaju fontane, dimnjaci, tropsko lišće, lavež psa iza klupe nad kojom vise ventilatori, čak i psi smeju jezдити vrtovima i pojačavati njihov neizdrživo jak život.

U ovom gradu ćeš saznati i da budućnosti mogu zarđati. Nabubreti, a ne rasprsnuti se. Ostati u crnoj vodi, neupotrebljene. To je njihov najveći strah. Da grad laže. Da će ih omamiti da ne bi upotrebile svoj rast. Možda će ih naterati da diva u sebi presele u neki ukoričeni tekst ili fusnotu umesto na ulicu. Drevnim nazivima grad simulira večnu materiju postanka, a ovde se još ništa nije dogodilo. One polako naziru tu laž. Počinju već da osećaju: događaji izostaju. Prostori su lišeni slučajnosti. A grad i dalje govori, nabraja nazivima svojih ulica, okruga, prolaza: močvara, hrast, žaba, crno jezero, ivice, ivice, uvek ivice, požar, progonitelj, zločin. Svi nazivi su uzbudljivi, ali pod njima sve još uvek spava. Dečacić predukih rukava zamiče iza natopljenog sokaka. Svet tek treba da počne. Grad čeka. Bubri semenje. Grad čeka.

Ovo je ona faza snoviđenja i gađenja koja se mora preći da se dođe do plodova. Vađenje prvih insekata iz močvare. Imaćeš jagode, imaćeš breskve i trešnje, ali to tek u sledećem gradu. U sledećem izdanju. Ovde su furijske šetnje zorom dok ste ogrnute ćebetom i u šumi slučajno naiđete na pripite jutarnje momke, vaše nesuđene prinčeve. Ovde su nazubljene zgrade sa kojih noću svetli zeleni neon. Ovde je mračni pab „Old Queen’s Head“ pod ružičastim svetlom u te sitne sate napuštenog univerziteta. Vezeni zec na jastuku. Glava stare kraljice. „Odrubite im glavu.“ Da, ovde čak i zeca iz zemlje čuda izvezu gde im se prohte da bi osigurali da određene zemlje i rupe postaju tek puki suvenir. Imaju vrlo praktičan zadatak uspavlivanja. Bez transformacije molim. Nema promene ujutru. Ujutru je sve stisnuto jedno uz drugo i ne miče se. Nema razgrtanja zgrada i ulica. *Uzalud me budiš u pola šest*. U starom pabu ponekad muškarac sa četiri prsta igra mikado i „Ne ljuti se, čoveče“. On voli miris starih kutija sa društvenim igrama, ali nema više sa kim da ih igra. Monopol je zastareo. Parcela nema. Vlasništvo je nejasno. Odrubljen je jedan poredak. Nastaje nov. Sve što su ovde pročitale o šegrtima, rudarima, limenim orkestrima i ratu, rasulo se kao karte po podu paba koji miriše na pivo s đumbirom. Čekamo novo mešanje, sasvim drugačiju podelu štihova. Ili da neko najednom uđe među pijane goste, pregazi drveni pod i sve karte i neodoljivo te pozove negde. *Negde*.

Svega toga se prisećaju dok piju kafu i razgovaraju sa šankerom. Otpile su i utonule dublje u aluminijumske stolice. Šum mašine za espresso i posude sa šećerom uliva se u hrpavi glas sa zvučnika. Bivši morski vuk, umešni ugostitelj, pokušava da nasamari sve što kulja. To je njegov posao. To je uopšte tajni posao svih mesta gde se nešto servira. A kiša i dalje lije i besramno ga podseća na bilje, bilje koje je lepo i uspešno učinio oljuštenim, pitkim, mirisnim, ugodno smeštenim u posudu. U kojoj ste od onih *nezavisnih* radnji kupili tu

lepu dizajnersku šoljicu? Da li ste na dan otvorenih vrata umetničkih radionica posetili tog dizajnera?

Ali njegova pitanja su druga. Naslućuju iz njegovih šturih replika da je nekada radio u fabrici. Jednoj od ugašenih. One gledaju njegova velika leđa i zamišljaju ga kako brodi i radi. I dok maštaju kako su se ta moćna leđa nekad širila svetom, prijatno servirani napitak sliva se iz posuda i gubi ukrotivi oblik, crta nepoznate zemlje. Njihovi budući ljubavnici bruje u baštenskim propelerima. Budući bivši muž čeka u obloj šolji.

On ih ne pita mnogo. Pričaju same. Njihovi životi se prepliću sa zamišljenim tetovažama na njegovim leđima.

* * *

Kasnije, u jesen, jedna od njih dve će sanjati da noću neko ovde doprema čudno seme-nje. Tajni agenti mile kao crni lopovi i odrešuju zavežljaje novih, nepoznatih vrsta. Utapka-li su zemlju čizmama. Nema nadzornih kamera da zabeleže tačan trenutak i uzrok prekretnice. Ništa se ne vidi, ali pejzaž je već zauvek izmenjen. Ovde se potpisuje peticija da se izvaja spomenik ženi radnici. Žene su u ovoj regiji održavale čitave fabrike u vreme rata. Pod suknjom još neizvajane žene radnice roje se mala bića koja pokreću rast.

Otišla bih u susedni grad da posetim one izložbe „Žena i zver“ i „Metamorfoza“ u Prirodnjačkom muzeju, kaže jedna od njih. Stalno ih reklamiraju po prospektima u kaficima i salama za predavanje. Čak sam i u onoj radnjici organskih sokova naišla na jedan flajer. Idemo sledećeg vikenda. Ona želi da joj server kafe spusti ruku na koleno. Bez samilosti. Daj, daj budućnost. Idemo u galeriju čim predamo sve papire za ispite i useljenje, ugovor za račune za vodu, pakete za poštu. Jako bi da veruju, jako, da ovo što se dešava još uvek može biti izložba. Toliki ljudi bave se time! Ne, ne, to nije ova besramna nezaustavna sila, to je izlog ili esej koji treba za preksutra pročitati ili položeni ispit iz feminizma ili mesingani natpis ispod skulpture. Bez ludog mirisa kafe i ogromnih leđa nekadašnjeg morskog vuka.

To su bili njihovi poslednji dani izložbi i knjiga, pre nego što se izložbe i knjige zauvek raspadnu i opet postanu prvobitna tvar. U kojoj jedino kontaktom sa jezikom i ličnim live-njima kašike ponovo, ponovo, ponovo nastaju pero, jabuka, proton, seme, boj, knjiga, ljubav, uspomene, hrana. Njihove ruke su lepe i nežne. Ka njima iz drugog sveta plovi najezda sladostrašća i rukotvorina. Tu nema tlocrta, nema sigurnosnog potpisa ispod ugovora, nema jasno potcrtane linije ispod koje piše tačno kolika je cena. I nema šaltera na kojem ćeš sve to platiti pa zaboraviti. Strašno je i divno kada više nisi samo korisnik. Ničega, ničega više. Najednom osvestiš da si deo stvari i njen pokretač, a da ne znaš ni sam kako se to desilo. Moraš, tada, nositi tu baklju svim gradovima, buditi sve gradove. Ding-dong. Ding-dong.

Zasukao je svoje rukave muškarca.

Mirisao je na muškarca.

Mirisao je na more kojeg u ovom gradu nema.

Ali tako sočno doziva.

Kiša surovo poji grane, iznenadio se što one već poznaju dve *Bure*, uprkos svojim tvrdim grlenim dalekim prezimenima poznaju ih, Dilanovu, i naravno Šekspirovu. Znale su ko peva

„The seas were sharp and clear“ sa zvučnika dok staklo štiti egzotično bilje od pljuska, od kada su ušle znale su ko rasipa ostareli kišni glas vrtom. Ona niža i tamnija od njih odmah je prepoznala čija se pesma upliće u šetače, pljusak, šolje, buduće žene, buduća svlačenja, buduće ženike.

Njihove ruke drhte na belim šoljicama.

On je gotovo namerno prosuo kafu po beloј haljini jedne od njih.

Ona je jače stegla svoju belo-plavu ešarpu oko vrata. Zagledala se u kafu, u tamu novog mrkog kontinenta prolivenu po belini njenih dana i njenog tela. Nije ga obrisala. On je gestikulirao u priči koju je sada čula samo kroz maglu, usredsredivši se sasvim na telo, činilo joj se da je u vazduhu iznova opisao to čudno crno kopno koje tek treba upoznati. Produkt slučajnosti na njenim butinama. Ispravio je nabor na kecelji. Nasmejao se. Zna on kako one prepoznaju bure. Video je šta u njima dolazi: to je ostalo od njegovih mora.